

Издөнүүчү Абдухамидова Батмахан Абдуакимовнанын 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистиги боюнча “**Адабий окуу сабагында окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн калыптандыруунун илимий-методикалык негиздери**” деген темада жазган докторлук диссертациялык ишине карата расмий оппоненттин

П И К И Р И

Диссертациялык иш И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин башталгыч класстарда кыргыз жана орус тилдерин окутуунун методикасы кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчиси – педагогика илимдеринин доктору, И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин педагогика кафедрасынын профессору Муратов Абдыкерим Жаркынбаевич.

Диссертация кириш сөздөн, үч баптан, жалпы жыйынтыктан, адабияттардын тизмесинен жана тиркемелерден турат. Иштин жалпы көлөмү 260 бет (пайдаланылган адабияттар жана тиркемелер менен бирге 321 бет), пайдаланылган адабияттардын тизмеси – 339, таблицалар – 27, сүрөттөр – 14, тиркемелер – 12.

Киришүү бөлүмүндө салттуу түрдө изилдөөнүн актуалдуулугу тууралуу жалпы илимий-теориялык обзор берилген.

Изилдөө үчүн тандалып алынган теманын актуалдуулугу

Мектеп курагындагы балдарды көркөм адабият менен тааныштыруу, аларга китеп окуу маданиятын үйрөтүү, окурмандык ишмердүүлүгүн калыптандыруу аркылуу окурмандык кызыкчылыгын ойготуу мугалимдин башкы милдети бойдон ар дайым күн тартибинде турат. Кыргыз коомунун азыркы этабы советтик түзүлүштөн бошонгон соң жаңы, мурда күтүлбөгөн саясий-экономикалык, социалдык-маданий кырдаалга туш келди: социализмдин жана коммунизмдин идеалдары кыйрады; рыноктук мамилелер, IT технологиялар адамдардын аң-сезимин башка нукка бурду; инсандын моралдык-руханий баалуулуктарга умтулган кызыгууларынын ордун алардын материалдык-мүлктүк кызыгуулары басты. Адептик-ыймандык деградациянын күч алышы, интернеттин жалпы ааламга таралышы көркөм адабий чыгармага болгон кызыгууну төмөндөттү.

Соңку жылдардагы социологиялык, психологиялык изилдөөлөр мультимедиялык компьютерлештирүү, виртуалдык дүйнө барган сайын балдардын китеп окуу маданиятын солгундатып, анын натыйжасында мектеп окуучуларынын бири-бири менен гана эмес, айланасындагы адамдар жана жаратылыш менен диалогу азайып, сабаттуулугу төмөндөп, монитордон көзүн албаган муун пайда болду. Мына ушундай шартта билим берүүнүн маданий өнүгүүгө, окурманды тарбиялоого багытталган моделин өнүктүрүү, анын стратегиясын заманбап талаптарга ылайыктап иштеп чыгуу баланы кайрадан

китептер дүйнөсүнө тартып келүүнүн мүмкүнчүлүгүн жараткандыгын баса белгилөөгө болот.

Кыргыз адабиятын окутуунун методикасы илими методологиялык таяныч кылып алган орус тилин жана адабиятын окутуу тармагы окурмандык ишмердүүлүк аркылуу инсанды калыптандырууга өзгөчө басым коюп келген. XIX кылымда жана XX кылымдын II жарымында орус методисттери жана практик мугалимдери В.И. Водовозов, М.И. Рыбникова ж.б. орус адабиятын, тилин окутуу боюнча адистер теориялык негиздерин сунуш кылды. Балдардын китеп окуу маданияты, окурмандык ишмердүүлүк теориясы XX кылымдын II жарымында жана XXI кылымда В.В. Голубков, О.В. Джежелей, Л.Ф. Климанова, М. Пиримова ж.б. методист-окумуштуулар тарабынан өнүктүрүлгөн.

Кыргыз адабиятын окутуу боюнча методисттердин (Б. Алымов, Б. Акматов, К. Акматов, С. Байгазиев, С. Батаканова, К. Иманалиев, Н. Ишкеев, С. Момуналиев, А. Муратов, С. Рысбаев ж.б.) эмгектеринде түздөн-түз болбосо да, ар кандай проблемалардын алкагында болсо да окурмандык ишмердүүлүк тууралуу ойлор айтылган.

Адабий окуу сабагында адабий чыгармаларды окутуу процесси С.К. Рысбаевдин «Кыргыз башталгыч мектептеринде адабиятты окутууну этнопедагогикалык негизде өркүндөтүү (улуттук балдар фольклорунун материалдарына таянуу менен)», С.С. Сакиеванын «Башталгыч мектепте адабий окууга үйрөтүүнүн педагогикалык негиздери», А.Т. Саттарованын «Балдар ырларын мектепте окутуунун технологиялык негиздери» деп аталган доктордук, А.Д. Токтомаматовдун «Кыргыз башталгыч класстары үчүн адабий окуу китептеринин дидактикалык негиздери» деп аталган кандидаттык диссертацияларында жалпысынан каралган. Бирок бул эмгектерде адабий окуу сабагын окутуу процессинде окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгү проблемасы, аны өнүктүрүүнүн методикалык системасы атайын диссертациялык багытта изилденген эмес. Изденүүчү болсо 2-4-класстарда окутулуучу адабий окуу предметинде чыгармаларды үйрөтүү процесси аркылуу окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн калыптандыруунун мазмунун жана методикасын заманбап талаптарга ылайык иштеп чыккан.

Адабий окуу сабагын окутуу багытында жогоруда белгиленген айрым эмгектер жазылгандыгына карабастан, мына ошол процессте окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн калыптандыруу боюнча теманы ар тараптан ырааттуу жана докторлук диссертация формасында иштеп чыгуу жагы али да актуалдуу бойдон турат. Анын башкы себептери жана карама-каршылыктары төмөнкүдөй жагдайлар менен түшүндүрүлөт: адабий окуу сабагы мектеп практикасындагы окурмандык ишмердүүлүктү калыптоонун эң негизги звеносу болсо да, адабий чыгармаларды талдоо процессинде окуучулардын акыл-эсин, аң-сезимин, эстетикалык табитин, адеп-ахлактык тарбиясын өнүктүрүүгө чоң мүмкүнчүлүк түзүлсө да, бул багытта илимий-методикалык изилдөөлөрдүн системалуу жана бир багыттуу болбой жаткандыгы; адабий

окуу сабагында адабий чыгармалар кеңири сунуш кылынып жатса да, алар аркылуу окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн калыптандыруунун дүйнөдө колдонулуп жаткан заманбап технологиялары улуттук педагогикага алып келинбей жаткандыгы; мектеп практикасында мугалимдер тарабынан окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн калыптандыруунун оптималдуу жолдору, ыкмалары, каражаттары колдонулуп жатса да, алардын тажрыйбалары илимий жактан үйрөнүлбөгөндүгү жана жыйынтыкталбагандыгы ж.б.

Изилдөөнүн максаты – башталгыч класстарда адабий окуу сабагында көркөм чыгармаларды окутуу процессинде окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн өнүктүрүүнүн методикасын теориялык жактан негиздөө, илимий жоболорду жана сунуштарды иштеп чыгуу, иштелип чыккан жыйынтыктардын натыйжалуулугун тажрыйба аркылуу текшерүү.

Изилдөөнүн максатына жетүү үчүн төмөнкү милдеттер коюлган:

1. Адабий окуу сабагында окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн калыптандыруунун тарыхын жана азыркы абалын, ааламдашуу доорундагы функцияларын аныктоо.

2. Тема боюнча философиялык, педагогикалык, психологиялык эмгектерди методологиялык база катары пайдалануу.

3. Теориялык-методологиялык изилдөөлөрдүн концепциясына ылайык «окуу», «окурмандык ишмердүүлүк» түшүнүгүнө толукталган аныктама берүү.

4. Адабий окуу предметинде окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн калыптандырып окутуунун талаптарын, педагогикалык шарттарын, принциптерин, методдорун, формаларын жана каражаттарын аныктоо.

5. Окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн калыптандыруунун методикасын иштеп чыгып, алардын оптималдуу варианттарын мектеп практикасына сунуштоо.

6. Сунушталган методикалык ыкмалардын, жолдордун, каражаттардын эффективдүүлүгүн педагогикалык тажрыйба аркылуу текшерүү.

Диссертациянын биринчи бабы «**Адабий окуу сабагында окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн өнүктүрүү проблемасынын теориялык-методологиялык негиздери**» деп аталып, темага байланыштуу жалпы теориялык, тарыхый-библиографиялык, методологиялык маселелер изилденген. Анын «Азыркы учурдагы адабий окуу сабагынын жана анда окурманды тарбиялоо проблемасынын максаты, милдеттери жана ааламдашуу доорундагы функциялары» деп аталган 1-бөлүмүндө азыркы доордун өзгөчөлүктөрү, ааламдашуунун социалдык турмушка жана адамдардын руханий дүйнөсүнө тийгизген таасири чагылдырылган.

«Окуу», «Окурмандык ишмердүүлүк» түшүнүгүнүн теориялык концепциялары» аттуу 2-бөлүмдө окуу деген эмне, окурмандык ишмердүүлүк деген эмне деген суроолордун тегерегинде ой жүгүртүлүп, аларга так жана кеңейтилген аныктама берилген.

«Адабий окуу сабагында окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн өнүктүрүү проблемасынын изилдениш тарыхына обзор» аттуу 3-бөлүм тарыхый-аналитикалык планда жазылып, анда биринчи учурда дүйнөлүк, орус, совет жана постсоветтик педагогика, психология, библиография илиминде окурмандык кызыгуулар проблемасынын изилдениш тарыхы каралган.

«Адабий окуу сабагында окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн өнүктүрүү проблемасын изилдөөнүн методологиялык негиздери» деген 4-бөлүмү изилдөөнүн методологиялык таянычтарын анализдөөгө арналган. «Адабий окуу сабагында окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн өркүндөтүү боюнча философия, психология, адабият таануу, педагогика, орус жана кыргыз адабиятын окутуунун методикасы багытындагы изилдөөлөрдү методологиялык таяныч катары пайдаланган. Алар изилдөөнүн илимий-теориялык базасы бекем болушу үчүн шарт түзүп берген.

Диссертациянын экинчи бабы «**Изилдөөнүн материалдары жана методдору**» деп аталат да, анын «Илимий изилдөөнүн материалдары» деген 1-бөлүмүндө изилдөөнүн материалдары катары КРдин Билим берүү мыйзамы, Билим берүүнүн мамлекеттик стандарты, Кыргыз тили жана адабий окуунун предметтик стандарты жана ошол стандарттын негизинде түзүлгөн окуу программалары менен II-IV класстардын «Адабий окуу» китептеринде сунушталган көркөм чыгармалар көрсөтүлгөн. Ошондой эле методикалык колдонмолор, мугалимдердин бул багыттагы тажрыйбалары, окуучуларды жазуу жумуштары да материалдар катары алынган.

Диссертациялык изилдөөдө адабий окуу китептерине киргизилген көркөм тексттерди окуу, окуп түшүнүү, талдоо ишмердүүлүктөрү жана ошол ишмердүүлүк процесси аркылуу балдардын окурмандык кызыгууларын жогорулатуу проблемасы изилденген.

2-бөлүм «**Илимий изилдөөнүн методдору**» деп аталып, анда диссертациялык изилдөөдө коюлган максаттарга жетүү үчүн зарыл болгон методдор чагылдырылган. Изилдөө иште колдонгон теориялык методдордун колдонулуш максаты, милдеттери, мааниси тууралуу баяндалган. Диссертациянын негизги жоболорун тактоо, теориялык жана практикалык сунуштарды киргизүүдө изилдөөгө зарыл болгон илимий булактарды изилдөө методу, аңгемелешүү методу, окуучулардын жазуу жумуштарын талдоо, анкета жүргүзүү, байкоо, тажрыйбаларды талдоо жана жыйынтыктоо, моделдештирүү методдору колдонулган. Окурмандык ишмердүүлүк, окуучулардын китеп окуу маданияты, окурмандардын абалын изилдөө максатында балдардын китепкана менен байланышы, ата-энелердин китеп окуусу, китепканалардын мүмкүнчүлүктөрү социологиялык методдор менен аныкталган.

Практикалык тажрыйбаларды талдоо, жалпылаштыруу методу аркылуу мугалимдердин ишмердүүлүктөрүн; илимий-методикалык иштерди талдоо, системалаштыруу методу аркылуу темага байланыштуу илимий изилдөөлөр

талданып, алардын ылайыктуулары кандай учурда пайдаланылгандыгы ушул бөлүмдө чагылдырылган.

«Изилдөөнүн тажрыйбалык (эксперименталдык) методдору» аттуу бөлүмдө «Адабий окуу» предметинде чыгармаларды окутуу аркылуу окуучулардын окурмандык кызыгууларын өнүктүрүүнүн методикасы боюнча изилдөөнүн максатына жана милдеттерине, логикалык ырааттуулугуна ылайык алдыга койгон моделди жана жалпы сунуштарды мектептерде педагогикалык тажрыйбада текшерүү аркылуу илимий акыйкатка жетүү үчүн үч этапта, т.а. 2015-2021-жылдарда тажрыйба жүргүзүлгөн.

Тажрыйбада окуучулардын китеп окуу ишмердүүлүктөрү, мугалимдердин окуучуларды китепке кызыктыруу иш-аракеттери, окуучулардын китепкана менен эки тараптуу байланыштары, үй-бүлө китепканалары ж.б. проблемалар, адегенде, байкоо, сурамжылоо, анкеттөө, баарлашуу методдору менен такталган. Окурмандык ишмердүүлүктү калыптоого негизделген сабактардын моделдери иштелип чыгып жана алар экспериментатор мугалимдерге сунушталган жана ал сунуш кылган ыкмалар, каражаттар жана окутуу технологиялары оптималдуу экендиги аныкталган.

Үчүнчү бап **«Текстти окуп-түшүнүү процессинде окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн мотивациялоо»** деп аталат. Анын «Аң-сезимдүү жана шар окуу методу – окуучунун окурмандык ишмердүүлүгүн мотивациялоонун алгачкы ачкычы» деген 1-бөлүмүндө окуу – бул мектеп окуучусунун башкы ишмердүүлүгү, мугалим менен окуучунун чыгармачылык байланышы катары каралган.

Шар окуу – аң-сезимдүү окуу – түшүнүп окуу = окурмандык кызыгуу. Ушул процесс окурманды калыптандыруунун биринчи негизи деп белгиленип, шар окуу андан ары аң-сезимдүү окууга өтүп, текстти түшүнгөндө гана баланын окууга болгон кызыгуусун, окуу ишмердүүлүгүн, окурмандык маданиятын калыптандыруунун башкы фактору боло тургандыгы көрсөтүлгөн.

Экинчи бөлүм **«Адабий окуу предметинде окуучулардын окуу-таануу ишмердүүлүктөрүнүн баскычтары»** деп аталып, мында өз изилдөө ишин жыйынтыктап, окуучулардын окуу-таануу ишмердүүлүктөрүнүн баскычтарын төмөндөгүдөй бөлүштүргөн: 1-баскыч – билим баскычы; 2-баскыч – түшүнүү баскычы; 3-баскыч – колдонуу баскычы; 4-баскыч – талдоо баскычы; 5-баскыч – баалоо баскычы; 6-баскыч – чыгармачылык баскыч. Ушундай баскычтардан өткөн окуучу окуган ыр, аңгеме, жомоктордун таасиринде жана алардын үлгүсүндө ошолорго окшотуп өздүк чыгармасын жазууга жетишери белгиленген.

«Кенже мектеп жашындагы балдардын окурмандык ишмердүүлүктөрүн жомоктор аркылуу калыптандыруу» деген үчүнчү бөлүм башталгыч класстарда жомокторду окутуу процессинде окуучуларды окурман катары тарбиялоо проблемасына арналган. «Башталгыч класстардын окуучуларынын сөз байлыгын өстүрүү аркылуу алардын окурмандык ишмердүүлүгүн калыптандыруу» аттуу 4-бөлүм «Адабий окуу сабагында кенже мектеп

окуучусунун адабий билимин өркүндөтүү, окурмандык ишмердүүлүгүн активдүү фазага багыттоо – алардын эне тилинде кебин өстүрүү, сөздүк корун көбөйтүү менен байланышары, окуучу окуп жаткан тексттеги сөздөрдүн же сүйлөм тизмектерин, фразеологиялык түрмөктөрдү түшүнбөсө, ал андан ары окуусун улантпай коеру, андай окуучудан окурман чыкпай турганы белгиленген. Ошону үчүн бул бөлүмдө окуучунун эне тилинде кебин өстүрүүгө жетишүү мугалимдин чыгармачылык менен иштөөсүн, педагогикалык чеберчилигин талап кылары айтылып, бул ишмердүүлүктүн бир нече жолдору сунушталган.

Диссертациянын төртүнчү бабы **«Адабий окуу сабагында окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн өнүктүрүп окутуунун талаптары, педагогикалык шарттары, принциптери, методдору, формалары жана аларды өркүндөтүү боюнча методикалык сунуштар»** деп аталып, анын «Адабий окуу сабагында окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн өнүктүрүп окутуунун талаптары жана педагогикалык шарттары» деген 1-бөлүмүндө 11 талап көрсөтүлүп, алардын маани-мазмуну чечмеленген.

Бул талаптар аткарылганда гана окуучулардын окурмандык кызыгууларынын педагогикалык шарттары ишке ашары белгиленген. Биринчи педагогикалык шарт – класста жана класстан тышкаркы учурда окуу үчүн берилген тексттер бири-бирине проблемалык-тематикалык жактан байланыштуу болушу. Экинчи шарт – окуу ишмердүүлүгүн үзгүлтүксүз жүргүзүү шарты. Үчүнчү шарт – окурмандык кызыгууларды жогорулатуунун максатын, милдетин толук аныктап, пландаштырып, анан кийин гана өткөрүү шарты. Төртүнчү педагогикалык шарт – окулган чыгарманы башка илимий билимдер, мектепте окулуучу предметтер менен интеграциялоо шарты. Бешинчи шарт – окуу ишмердүүлүгүнө мектептин мугалимдерин гана эмес, китепканачыларды, ата-энелерди, жогорку класстын окуучуларын да жардамдаштыруу шарты.

Диссертацияда жогорудагы талаптар жана педагогикалык шарттар кеңири чечмеленип берилген.

2-бөлүм «Адабий окуу предметинде окуучулардын окурмандык ишмердүүлүктөрүн калыптандыруунун принциптери жана мотивациялоонун компоненттери» деп аталып, анда төмөнкүдөй принциптердин зарылдыгы белгиленген: көркөм адабий тексттерди окуп-үйрөтүүдө окуучулардын психологиялык өзгөчөлүктөрүн эске алуу, көркөм адабий тексттерди окуу ишмердүүлүгүн үзгүлтүксүз өткөрүп туруу, адабий чыгармаларды окуп-үйрөнүүдө окуучулардын жалпы жана жеке кызыкчылыктарын эске алуу, башка предметтерден алган билимдерди пайдалануу, окуу үчүн берилген чыгарманын тарбиялык маанисине өзгөчө басым жасоо принциби ж.б.

Ал эми окурмандык кызыгууларды мотивациялоонун компоненттери катары төмөнкүлөр белгиленген: теориялык, мазмундук, технологиялык, диагностикалык-натыйжалуу ж.б.

«Адабий окуу предметинде окуучулардын окурмандык ишмердүүлүктөрүн калыптандыруунун методдору» аттуу 3-бөлүм окутуунун методдору менен байланышта каралган. Ал методдор: лекциялык метод, адабий сукбатташуу методу, өз алдынча иштөө методу (В.В. Голубков); мугалимдин көркөм окуусу, жаттоо, кайра айтып берүү, көркөмдөп айтып берүү, чыгармадагы ойду толуктап баяндоо, көркөм иллюстрациялоо (В.А. Никольский); көркөм интерпретациялоо методу, сын-публицистикалык метод, адабий издөө-иликтөө методу (Г.Н. Ионин). Окуучунун окурмандык ишмердүүлүгүн өстүрүүдө колдонулуучу методдор деп С.К. Рысбаев проблемалуу окуу, изилдөөчүлүк, психологиялык, интерактивдик, аңгеме, байкоо методдоруна басым жасагандыгы белгиленген.

4-бөлүм «Интерактивдүү методдор аркылуу окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн уюштуруунун технологиялары» деп аталып, диссертацияда окуу жана жазуу аркылуу сынчыл ой жүгүртүүнү өстүрүү усулу, Инсерт, Венндин диаграммасы ж.б. стратегиялар тууралуу маалыматтар берилип, бир нече чыгармаларды окутуу процессинде интерактивдүү технологиялар кандайча колдонулгандыгы көрсөтүлгөн.

Диссертациянын жыйынтыгында адабий окуу сабагында окуучулардын окурмандык кызыгууларын өркүндөтүүнүн методикасы боюнча бир катар практикалык көрсөтмөлөр жана сунуштар берилген.

Изилдөөнүн илимий жаңылыгы жана теориялык баалуулугу адабий окуу сабагында окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн калыптандыруунун ыкмалары, жолдору, каражаттары тексттаануу, педагогика, психология, лингвистика илимдеринин заманбап жетишкендиктерине негизделип, кыргыз педагогикасында алгачкы жолу иштелип чыккандыгы; адабий окуу сабагында окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгү проблемасынын табияты изилденип, бул проблеманын изилдениш тарыхы такталгандыгы; башталгыч класстардын окуу программаларында, окуу китептеринде окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгү проблемасынын берилиши көрсөтүлгөндүгү; окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгү боюнча методисттердин, мугалимдердин тажрыйбалары анализденгендиги менен шартталат.

Диссертациялык иштин жыйынтыктарынын негиздүүлүгү жана ишенимдүүлүгү

1. Башталгыч класстардын окуучуларынын окурмандык ишмердүүлүгүн калыптандыруунун шарттары туура аткарылып, мугалим окуучунун китеп окууга болгон кызыгуусун, шыгын актуалдаштырса жана түзүмдөштүрсө өзүнүн оң жыйынтыгын берери аныкталгандыгы;

2. «Окурмандык кызыгуу», «окурмандык ишмердүүлүк» түшүнүктөрү окуучунун руханий кызыгуусу экендиги, алардын түзүмү жана спецификалык бөтөнчөлүктөрү туура табылса гана бул ишмердүүлүк натыйжалуу болору белгиленгендиги;

3. Окуу-тарбия процессинин конкреттүү шарттарындагы окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн калыптандырууга оптималдуу жана комплекстүү

мамиле кылуунун технологияларын аныктоо – максатка жетүүнүн жолу экендиги тастыкталгандыгы;

4. Адабий окуу сабагында окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн калыптандыруу аркылуу окуучуларды компетенттүүлүктөргө жеткирүүнүн педагогикалык-дидактикалык базасы түптөлөрү каралгандыгы.

Алынган жыйынтыктардын практикалык баалуулугу. Адабий окуу сабагында окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүн калыптандыруунун методикасы боюнча сунуштар мугалимдеринин кесиптик компетенттүүлүктөрүн жогорулатууга, балдар жазуучуларынын чыгармачылыгын өркүндөтүүгө таасирин тийгизет; окуу программаларын, окуу китептерин, методикалык колдонмолорду жакшыртууда, жогорку жана орто окуу жайларында курстук, дипломдук, магистрдик иштерди жаздырууда көмөк көрсөтөт.

Изилдөөнүн натыйжаларынын тастыкталышы талапка жооп берет. Диссертациянын материалдары жана анын сунуштары, жоболору илимий-практикалык конференцияларда, кафедранын жыйындарында баяндама катарында окулган. 29 басылмада жарыяланган, анын ичинде 1 Scopus, РИНЦ статусундагы 17 илимий макалалар жана 1 монография, 3 окуу китеп, 7 хрестоматия, 1 антология, 4 методикалык колдонмо жарык көргөн.

Автореферат диссертациянын негизги мазмунун ачып берет, анда кыргыз, орус, англис тилдериндеги резюмеси туура, жеткиликтүү иштелген.

Диссертациялык иште кездешкен айрым бир мүчүлүштүктөр жана биздин сунуштар төмөнкүлөр:

1. Изилдөөнүн методологиялык негиздери деген бөлүмдө адабияттаануу багытындагы эмгектер обзор түрүндө берилип калган. Ошолордун айрым идеялары тууралуу да жазуу керек эле. Мисалы, К. Абакировдун, Г. Орозованын кандидаттык диссертациялары, О. Соороновдун (“Кыргыз адабиятынын тарыхы” китебине жазган “Балдар адабияты жөнүндө” бөлүмдөрү), М. Түлөгабыловдун (“Кыргыз балдар адабиятынын тарыхы”), М. Сулаймановдун (“Кыргыз балдар адабиятынын тарыхы”) эмгектери талдоолорго муктаж. Автор ошолорду эске алган эмес.

2. Кыргыз балдар адабияты советтик балдар адабиятынын теориясынан келип чыккан. Мына ошол советтик балдар адабиятынын теориясынын башында Н.К. Крупская турат. Ошондуктан Н. Крупскаянын айрым эмгектерине токтолуп, ошолордо айтылган идеяларды 1-2 абзац менен берип кетсе болмок.

3. Сунуш иретинде: Иште айрым тексттерге карата адабий-теориялык талдоонун үлгүлөрү берилсе жакшы болот эле деген ойдомун.

Белгиленген мүчүлүштүктөр жана сунуштар диссертациянын жалпы деңгээлине таасирин тийгизе албайт, биздин пикирлер сунуш үчүн гана айтылды.

Жалпысынан, Абдухамидова Батмахан Абдуакимовнанын 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистиги боюнча “Адабий окуу сабагында окуучулардын окурмандык

ишмердүүлүгүн калыптандыруунун илимий-методикалык негиздери” деген темадагы докторлук диссертациясы жана анын негизинде жазылган авторефераты Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу Жогорку аттестациялык комиссиянын «Окумуштуулук даражаларды ыйгаруунун тартиби жөнүндөгү жобосуна» ылайык актуалдуу темада жазылган, жеке өзү тарабынан аткарылган жана бүткөрүлгөн илимий иш болуп эсептелет, ал эми анын автору Абдухамидова Батмахан Абдуакимовна 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистиги боюнча педагогика илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын алууга татыктуу деп эсептеймин.

Расмий оппонент: **Искендерова Суусар Искендеровна,**
К. Карасаев атындагы БМУнун
Үзгүлтүксүз жана аралыктан билим берүү
институтунун педагогикалык билим
берүү жана инновациялык технологиялар
кафедрасынын башчысы,
филология илимдеринин доктору,
профессор (10.01.01 – кыргыз адабияты)

Филология илимдеринин доктору, профессор С.И. Искендерованын
колун тастыктаймын.

Кадрлар бөлүмүнүн башчысы: А.К. Дайракунова

**КОЛУН ТАСТЫКТАЙМЫН
ПОДПИСЬ ЗАВЕРЯЮ**

**КАДРЛАР БӨЛҮМҮНҮН БАШЧЫСИ
ЗАВЕДУЮЩИЙ ОТДЕЛА КАДРОВ**

«11» 04 2025 ж.

